

ОТЗИВИ

УСЛОВИЯТА НА ТРУД И КАЧЕСТВОТО НА ЗАЕТОСТТА – АКТУАЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА КЪМ БЪЛГАРИЯ В ЕВРОПЕЙСКИ КОНТЕКСТ

Публикуваната и предоставена на научната общност, както и на заинтересуваните управленски органи монография¹ представя научно-приложните резултати от проведено задълбочено изследване от авторски колектив към Икономическия институт на БАН. Авторите успешно прилагат своята компетентност и висок професионализъм, придобити от дългогодишните им научни интереси, опит и изследвания в тази сложна и особено актуална значимост сфера.

Извършеното изследване е многоаспектно, като обхваща основните проблеми в логична структура. Използван е богат статистически, аналитичен и иконометричен изследователски инструментариум. Важен принос на авторите представляват резултатите, получени от проведеното анкетно проучване, които допълват качествените аспекти на анализите.

Представената концепция, че условията на труда предопределят качеството на заетостта, е основополагаща. Комплексното изследване на всички елементи на условията на труд – от трудовите правоотношения до съчетаването на работното и свободното време, е нов подход, който реално обвързва условията на труд, качеството на заетостта и качеството на живота.

Главните цели, които авторите си поставят, са взаимно свързани в подходяща последователност: на базата на изследване развитието и връзките между основните елементи на условията на труд в България през периода 1995 – 2008 г. да се идентифицират неблагоприятните условия на труд и рисковите групи на пазара на труда, както и да се формулират политики за трудовия пазар и за подобряване условията на труд.

Практически интерес представляват направените оценки на значимостта за България на формулираните от Международната организация на труда (МОТ) концепции за различните аспекти на условията на труд и качеството на заетостта: концепция за “достойни условия на труд”, концепция за “гъвкавост и сигурност на заетостта” и концепция за “повисоко качеството на заетостта”. Във връзка с това е изследвано влиянието на макроикономическата среда за развитието на условията на труд и качеството на заетостта в България през периода след 1990 г., в

---

¹ Белева Искра, Васил Цанов, Дочка Велкова. Условията на труд и качеството на заетостта в България: тенденции и взаимодействия. С.: Изд. “Авангард Прима”, 2009.

резултат от което са систематизирани твърде полезни изводи относно: недостатъчната ангажираност на държавата за подобряване условията на труд като елемент на качеството на заетостта; необходимостта от повишаване отговорността на фирмите в това отношение; изискването за провеждане на целенасочена държавна политика чрез използването както на насърчителни, така и на задължителни инструменти за развитие на условията на труд и повишаване качеството на заетостта.

В изследването е поставен акцент върху формите на трудовата заетост, като положително впечатление прави извършеният комплексен анализ на “нестандартните форми на заетост” и многопрофилният анализ на работното време, вкл. по пол. Направеният детайлен анализ относно равнището на безопасност и постигнатата степен на здравословни условия на труд разкрива различията по профили, отрасли, възраст и др.

По отношение на твърде актуалния и недостатъчно разрешен проблем за съчетаването на трудовата и семейната ангажираност са коментирани особено болни и сериозни за обществото проблеми, свързани предимно с детските градини. Тук е целесъобразно да се постави по-остро въпросът за качеството на услугите, предоставяни от тези детски заведения.

В монографията е отделено подобаващо място на проблемите, свързани с работната заплата и социалната защита като едни от основните елементи на условията на труда и качеството на заетостта. На базата на обстойни анализи на динамиката, структурата и диференциацията по икономически сектори и дейности на работната заплата, съпоставена с производствените резултати, както и на социалните осигуровки, са направени редица конкретни изводи.

Положителен момент в изследването е и оценката на ролята и значението на работната заплата от позициите на работодателите. На равнище работодател по-осезаемо изпъкват непосредствените връзки между работната заплата и условията на труд.

С голяма практическа насоченост е възприетата теза, че социалната защита е елемент на условията на труда. Специално внимание е отделено на социалното осигуряване като елемент на социалната защита. Интерес предизвикват определените съотношения между минималните осигурителни доходи и средномесечната работна заплата по икономически дейности. Конкретна приложимост има изследването на социалното осигуряване като елемент на условията на труд от гледна точка на бенефициентите, което дава възможност на авторите да систематизират съответни изводи.

Изследван е и твърде важният въпрос, свързан със спазването на трудовото законодателство от страна на работодателите. Анализирани са действието на основните защитни механизми като минималната и средната работни заплати. Подчертана е ролята на социалния диалог между държавата, синдикатите и работодателите като фактор, оказващ

съществено въздействие върху параметрите на трудовия пазар и на условията на труд.

В заключителната част на изследването авторите концентрират своето внимание върху връзките и взаимодействията между по-важните елементи на условията на труд от гледна точка на значимостта им за формулирането на съответни политики и мерки за тяхното подобряване. Положително впечатление правят насочените към социалната практика анализи, базиращи се на използвана информация от публикацията на НСИ "Структура на заплатите". Аналитичното изследване обхваща различни профили – вид на трудовите договори, заетост на пълно и непълно работно време, връзката между вида на трудовия договор, социалната осигуреност и социалната защита. По-нататък разработката разширява своя периметър, като включва и взаимодействието между работното време, работната заплата и съвместяването на работата и семейството.

Особено ценни за социалната практика са установените връзки между равнището на заплащане и условията на труд, както и между заплащането и социалната защита.

За отбелязване е, че в заключението на монографията са систематизирани по-важните изводи от проведеното многоаспектно изследване, както и съответни препоръки към компетентните органи.

Монографията представлява твърде навременно научно изследване с практически приложими резултати, които в условията на финансова криза биха могли да се използват за вземането на ефективни управленски решения в сферата на условията на труда и качеството на заетостта.

Ст. н. с. д-р Капка Стоянова